

29 juni 2019:

Landschapsfietstocht Stelling en Crommenije

Met gids Lia Vriend, geograaf en voormalig aardrijkskundelerares

Startpunt: Fort bij Krommeniedijk (Fort K'ijk) in Uitgeest

De zesde excursie van het jaarprogramma 2019, de landschapsfietstocht Stelling en Crommenije, stond twee weken na de rondleiding in Bakkum-Noord al weer op de agenda en bracht een groep van 16 deelnemers bijeen bij Fort bij Krommeniedijk. Hier leidde onze gids Lia Vriend de excursie in met een toelichting voorzien van historisch en geologisch kaartmateriaal. Ondergetekende werd als vertegenwoordiger van de Excursiewerkgroep voorzien van een groen Oer-IJ-hesje gelijk aan dat van de gids, met als verantwoordelijkheid achteraan de stoet de mensen bijeen te houden. Onze route was ongeveer 20 kilometer lang, een ingekorte versie van de oorspronkelijke route van 37 kilometer. Deze route met informatie hebben we ontvangen van Lia, en is een aanrader om ook eens in zijn geheel te fietsen op eigen gelegenheid.

We hadden deze dag prachtig en erg warm zomerweer, maar het was goed te doen doordat we op aanraden van Lia veel water hadden meegenomen, en dankzij het rustige fietstempo en de vele stops onderweg met interessante verhalen over het ontstaan van het landschap.

Lia heeft verteld over de vorming van strandwallen na de laatste ijstijd onder invloed van de stijgende zeespiegel, en hoe tussen de strandwallen dikke veenlagen zijn ontstaan. In dit landschap bevond zich vroeger het Oer-IJ, een zeegat van enkele kilometers breed waar een deel van het Rijnwater bij Castricum de Noordzee instroomde. Door verzanding heeft dit zeegat zich in de loop van de geschiedenis gesloten, maar in het huidige landschap zijn nog talloze patronen en restanten zichtbaar van het Oer-IJ. Onze fietstocht voerde langs een aantal van deze plekken.

In het verleden zijn er door de bewoners in de omgeving vele dijken en dammen aangelegd om het land tegen overstromingen te beschermen, maar bijzonder in deze omgeving is ook de aanwezigheid van de liniedijk uit de periode van de Eerste Wereldoorlog, die inundatie (onderwaterzetting) van het land mogelijk maakte, om de vijand tegen te houden. Het gebied dat geïnundeerd kon worden, vormt een cirkel rondom Amsterdam. Op kwetsbare plekken op deze cirkel, zoals waar kanalen, wegen en dijken liepen, werden forten gebouwd. Het geheel is bekend onder de naam De Stelling van Amsterdam, en is uitgeroepen tot Unesco Werelderfgoed.

Een aangename onderbreking van de fietstocht was onze lunchpauze bij White Ranch, een biologische boerderij aan de Groenedijk in Assendelft.

Tegen het eind van de fietstocht werd er een kleine omleiding door Saendelft geïmproviseerd, omdat we wegens werkzaamheden aan het spoor de spoorwegovergang niet konden gebruiken. Via de bebouwde kom van Krommenie konden we de route weer oppakken en kwamen we na de laatste stopplek bij het fraai gelegen kerkje van Krommeniedijk weer aan bij Fort bij Krommeniedijk, om daar de excursie af te sluiten en onze gids Lia te bedanken voor al haar boeiende verhalen over dit unieke gebied. We hebben heel veel informatie gekregen over het landschap en hoe het door de combinatie van natuurverschijnselen en de mensenhand zijn huidige vorm heeft gekregen. De deelnemers kunnen alles nog eens nalezen in het fietsrouteboekje dat door Lia is toegestuurd. Hieronder volgt een kleine greep uit de bezienswaardigheden van de excursie.

Tekst en foto's: Marjolein van der Tol
Excursiewerkgroep Water, Land & Dijken

De groep begint aan de fietstocht vanaf het terrein van Fort bij Krommeniedijk.

De eerste stopplek is al enkele honderden meters na het startpunt bij de Overtoomsloot aan de slingerende weg Busch en Dam. In deze watergang, die de liniedijk onderbreekt, is een houten bouwwerk aangelegd, dat als doel had de watergang te kunnen sluiten zodat het gebied erachter kon worden geïnundeerd (onder water gezet) om de vijand tegen te houden in tijden van oorlog. Het bouwwerk ligt er strak bij doordat het is gerestaureerd.

Op één van de vele stopplekken krijgen we tekst en uitleg van Lia.

Staannd op de dam van Busch en Dam verduidelijkt Lia haar verhaal met historische kaarten.

De groep stapt weer op de fiets om de tocht te vervolgen.

De voorgenomen aanleg van een snelweg in zo'n waardevol landschap doet erg pijn. Een actiegroep heeft een bord geplaatst met een alternatief voorstel voor de verbinding A8-A9.

Bij de Damsluis kon het water geblokkeerd worden door het plaatsen van dikke balken. In het kader van herstel van cultuurhistorisch erfgoed zijn de verloren balken weer teruggeplaatst onder een afdakje in het aangrenzende perceel, alsof ze klaar liggen om zo weer gebruikt te worden.

Bij een sluisje in een zijslot van de Kil (een andere benaming voor de Crommenije) is te zien dat het slootpeil wordt aangegeven met de nul op de gebruikelijke of gewenste waterstand, en niet op N.A.P. Op deze plaats ligt de nul op -1,35 meter t.o.v. N.A.P., zie uitsnede links.

De Kil bij de Communicatieweg richting het oosten gezien. Hoe breed het water vroeger was, is van boven goed te zien aan het verkavelingspatroon, zie afbeelding hieronder.

De Kil van bovenaf gezien. De pijl geeft de kijkrichting van bovenstaande foto aan. Aan de noordkant maakt de verharde weg de vroegere oever zichtbaar, aan de zuidkant een slingerend slootje. Dwars op de stroomrichting van het water is één van de aangelegde dammen te zien, de dam van Busch en Dam.

Fietsroute nabij het Alkmaarder- en Uitgeestermeer

- fietsroute
- - - - - verkorte route
- fietsknooppuntennetwerk

